

Rekenkamer
ROTTERDAM

opzet onderzoek burgerparticipatie en gebiedscommissies

november 2014

1 inleiding

1-1 aanleiding

Burgerbetrokkenheid is de laatste jaren een prominent onderwerp binnen gemeenten, zo ook binnen de gemeente Rotterdam. De gemeente is al enkele jaren actief bezig burgers, ondernemers en andere partners te betrekken bij het ontwikkelen, uitvoeren en implementeren van beleid. In Rotterdam wordt burgerbetrokkenheid bijvoorbeeld toegepast bij het zogenaamde gebiedsgericht werken. Hierbij wordt niet aanbodgericht gewerkt, maar staat de specifieke vraag vanuit gebieden centraal.

Enkele jaren geleden is Rotterdammer gericht werken ontstaan. Bij Rotterdammer gericht werken gaat het niet alleen maar om meepraten, maar ook om meedoen. Rotterdammers krijgen meer mogelijkheden om invloed uit te oefenen.¹ Het idee is dat de gemeente meer gaat vertrouwen op het eigen initiatief en kunde van Rotterdammers.² Er is hierbij sprake van een cultuuromslag waarbij de gemeente anders in de samenleving staat dan voorheen. De gemeente verandert van een 'zelfuitvoerende overheid', naar een 'voorwaardenscheppende overheid'. Het nieuwe motto luidt dan ook 'van denken voor naar meedenken met'.³

Rotterdammer gericht werken heeft een specifieke plek gekregen in het nieuwe bestuurlijke model in Rotterdam,⁴ waarbij de voormalige deelgemeenten per april 2014 zijn vervangen voor gebiedscommissies. Rotterdammer gericht werken geldt als een van de uitgangspunten van het functioneren van gebiedscommissies.⁵ Dit Rotterdammer gericht werken dient onder meer vorm te worden gegeven door middel van interactieve beleidsvorming. De gemeenteraad heeft in de Verordening op de gebiedscommissies 2014 vastgesteld dat gebiedscommissies verplicht zijn interactieve beleidsvorming toe te passen bij het opstellen van gebiedsplannen.

De door gebiedscommissies opgestelde gebiedsplannen worden beoordeeld door het college en vastgesteld door de gemeenteraad. Dit betekent dat er een afweging wordt gemaakt tussen gebiedsbelangen en stedelijke belangen. In het eerder verschenen rapport van de Rekenkamer Rotterdam 'wijken voor de stad' (maart 2012) werd geconstateerd dat bij gebiedsgericht werken gebiedsbelangen vaak worden doorkruist door stedelijke belangen. Het is niet uitgesloten dat dit bij het opstellen en vaststellen van gebiedsplannen weer gebeurt.

De overgang naar Rotterdammer gericht werken, de verplichting om gebruik te maken van interactieve beleidsvorming bij het opstellen van gebiedsplannen, en de mogelijke invloed van stedelijke belangen vormen de aanleiding voor de rekenkamer om een onderzoek te doen naar de resultaten van interactieve beleidsvorming bij het opstellen en vaststellen van gebiedsplannen.

¹ Gemeente Rotterdam, 'Beleidslijn gebiedscommissies', mei 2013.

² College van B en W, 'Participatieleidraad en uitgangspunten bewonersinitiatieven', november 2013.

³ College van B en W, 'Losgelaten in Rotterdam', mei 2012.

⁴ Stuurgroep BMR14+, 'Participatie en houding', december 2012.

⁵ College van B en W, 'Beleidslijn gebiedscommissies 2014', mei 2013.

1-2 leeswijzer

In de volgende paragraaf wordt ingegaan op de context van dit onderzoek. In paragraaf 3 wordt de doelstelling van het onderzoek en de daaraan gerelateerde onderzoeksvragen beschreven. De afbakening van het onderzoek wordt uiteengezet in paragraaf 4. Vervolgens worden het normenkader en de mogelijke verklaringen van het onderzoek toegelicht in paragraaf 5. In paragraaf 6 wordt de onderzoeksaanpak besproken en ten slotte worden de organisatie en planning van het onderzoek omschreven in paragraaf 7.

2 context

2-1 burgerbetrokkenheid in Rotterdam

Zoals in de inleiding is aangegeven is de gemeente Rotterdam al jaren actief bezig met het betrekken van burgers en lokale partners bij hun beleidsvorming. Zo werkt de gemeente sinds 2009 gebiedsgericht. Gebiedsgericht werken betreft 'het werken vanuit de opgaven van de wijk, samenwerken met burgers, ondernemers en alle partners die in de wijk actief zijn om te komen tot het ontwikkelen, uitvoeren en implementeren van beleid dat aansluit bij de specifieke kenmerken en vraagstukken van het betreffende gebied en de doelgroepen in dat gebied'.⁶ Maatwerk zou dan mogelijk zijn en daarmee ook vroege en voor betrokkenen zichtbare resultaten.

Uit het rekenkameronderzoek 'wijken voor de stad' (maart 2012) bleek evenwel dat veel mensen die in het gebiedsgerichte werken een centrale functie diende te vervullen, niet altijd de noodzaak en wenselijkheid van burgerbetrokkenheid onderkenden. In de onderzochte casussen was de invulling van burgerbetrokkenheid zeer beperkt. In zijn reactie gaf het college aan met een kenniscentrum burgerparticipatie te komen. Dit heeft eind 2012 vorm gekregen in het Kennispunt Inspraak en Participatie, een concernbreed informatiepunt waar men terecht kan voor advies, kennisdeling en training.

Inmiddels is Rotterdam bezig met een transformatie van gebiedsgericht werken naar Rotterdammer gericht werken. Gebiedsgericht werken zou volgens de motie 'Rotterdammer gericht werken', teveel een interne focus hebben. In de motie, welke is aangenomen op 20 december 2012, wordt gesproken over een 'omvorming naar een faciliterende en Rotterdammer-gerichte-overheid'. De motie, 'Participatie en houding', die eveneens is aangenomen op 20 december 2012, spreekt over 'een verandering van een regelende overheid naar een stimulerende en faciliterende overheid'.

Beide moties worden in 2013 verder uitgewerkt. Zo is in de brief 'Losgelaten in Rotterdam' van 16 mei 2013, de rol van de Rotterdamse overheid in verhouding tot de stad en burgers nader omschreven. De rode draad in deze brief is dat de gemeente steeds minder zelf doet en meer overlaat aan de stad en haar bewoners. Naast het motto 'van denken voor naar meedenken met' luidt het nieuwe paradigma: 'van zorgen voor, naar zorgen dat'. Ook dient er minder aandacht te zijn voor organisaties, convenanten, targets en contracten, maar dient te worden vertrouwd op de professionaliteit van de netwerken in de wijk.

⁶ College van B en W, 'Gebiedsgericht werken: de uitvoering', februari 2008.

Volgend op de brief 'Losgelaten in Rotterdam' neemt de gemeenteraad op 30 mei 2013 de motie 'Maximale invloed voor bewoners' aan. Hierin wordt opgeroepen verschillende vormen van bewonersinvloed uit te werken door middel van drie instrumenten: de inspraakprocedure, het burgerinitiatief en het (gebieds)referendum. Ook wordt het recht op participatie en bewonersinitiatieven vastgelegd.

De motie 'Maximale invloed voor bewoners' is verwerkt in de Verordening inspraak, burgerinitiatief en referenda (14 november 2013). Deze verordening bevat regels ten aanzien van het houden inspraak bij beleidsvoornemens, het toekennen van burgerinitiatieven en het houden van referenda. Bij deze laatste wordt onderscheid gemaakt tussen een gebiedsreferendum (alleen in een bepaalde wijk), een raadgevend referendum (op verzoek van burgers) en een raadplegend referendum (geïnitieerd door de gemeenteraad).

De invulling van de motie 'Maximale invloed voor bewoners' is daarnaast terug te vinden in de zogenaamde participatieleidraad. Deze participatieleidraad bouwt tevens voort op de brief 'Losgelaten in Rotterdam'. De participatieleidraad is in samenwerking met Rotterdammers en deelgemeenten opgesteld en op 14 november 2013 door de gemeenteraad vastgesteld.

In de participatieleidraad zijn de volgende uitgangspunten van burgerparticipatie omschreven:

- 'in Rotterdam is participeren eigen verantwoordelijkheid en gelijkwaardigheid'
- 'in Rotterdam is participatie: experimenteren en daaruit leren'
- 'in Rotterdam is iedereen zich bewust van zijn of haar verantwoordelijkheid bij projecten'
- 'de gemeente Rotterdam weet wat er in de straten gebeurt'

In de participatieleidraad komt ook de veranderende rol van de gemeente duidelijk naar voren. 'De ontwikkeling van de stad wordt meer dan voorheen een verantwoordelijkheid van maatschappelijke organisaties en private initiatiefnemers. Dat vraagt om een gemeentelijke overheid die initiatieven stimuleert en waar nodig faciliteert en die ervoor zorgt dat alle spelers goed tot hun recht komen en maximaal gebruik maken van elkaars inbreng.' Deze nieuwe aanpak van Rotterdammer gericht werken gaat gepaard met een cultuuromslag. Met de participatieleidraad beoogt men dan ook een 'gedrags- en mentaliteitsverandering'.

Ten slotte heeft de motie 'Maximale invloed voor bewoners' ook beslag gekregen in de Verordening op de gebiedscommissies. Hierin wordt expliciet vermeld dat de gebiedscommissies verplicht zijn interactieve beleidsvorming toe te passen bij het opstellen van gebiedsplannen. In de uitgebreide handreiking gebiedscommissie 2014 wordt interactieve beleidsvorming als volgt verwoord: 'Door het samen met bewoners en lokale partners formuleren van gebiedsopgaven, prioriteiten en de hiervoor benodigde inzet worden de burgers en andere partners steeds meer betrokken bij het ontwikkelen van beleid'.

2-2 gebiedscommissies en interactieve beleidsvorming

Sinds 19 maart 2014 is het bestuurlijke stelsel van deelgemeenten in Rotterdam opgeheven. Hiervoor in de plaats zijn veertien gebiedscommissies gekomen, binnen dezelfde geografische grenzen als de voormalige deelgemeenten. Gebiedscommissies behoren kennis te hebben van het gebied en welk maatwerk nodig is in het gebied en

zijn in die zin de oren en ogen van het college en de gemeenteraad. Tevens zijn de gebiedscommissies het eerste aanspreekpunt voor bewoners, bedrijven en instellingen.⁷

Een belangrijke taak van gebiedscommissies is het organiseren en faciliteren van participatie van bewoners, ondernemers en maatschappelijke partners. In het kader van Rotterdammer gericht werken, zou participatie in de vorm van interactieve beleidsvorming een belangrijke rol moeten spelen bij het opstellen van gebiedsplannen. In deze gebiedsplannen worden de belangrijkste doelstellingen van het gebied en de inspanningen om deze doelstellingen te realiseren omschreven. In de zomer van 2014 is per gebiedscommissie een gebiedsplan voor de bestuursperiode 2014-2018 opgesteld.

Het streven naar interactieve beleidsvorming bij het opstellen van gebiedsplannen voor de komende vier jaar is op 4 juli 2013 vastgelegd in de Verordening op de gebiedscommissies 2014. Gebiedscommissies zijn verplicht interactieve beleidsvorming toe te passen 'bij het opstellen van gebiedsplannen, inrichtingsplannen, alsmede bij het bepalen van prioriteiten voor handhaving en wijkwelzijn'.

3 gebiedsplannen

3-1 totstandkoming gebiedsplannen

In figuur 3-1 is het proces van de totstandkoming van de gebiedsplannen weergegeven. Hierna volgt per fase een omschrijving van de rol van de betrokken actoren.

⁷ Gemeente Rotterdam, 'Uitgebreide handreiking gebiedscommissie 2014-2018', maart 2014.

op- en vaststellen conceptplannen

De gebiedsplannen worden in de eerste plaats opgesteld door de gebiedscommissies. Bij het opstellen van de gebiedsplannen is het de bedoeling dat de gebiedscommissies de gemeenschap hierbij betrekken. 'De belangrijkste input komt vanuit het gebied zelf: deze wordt geleverd door bewoners, ondernemers, instellingen en organisaties die in het gebied wonen of werkzaam zijn'.⁸ Zoals we eerder aangaven, dient deze participatie van de gemeenschap volgens de Verordening op de gebiedscommissies plaats te vinden in de vorm van interactieve beleidsvorming.

Bij de invulling van interactieve beleidsvorming kunnen de gebiedscommissies beroep doen op de expertise van het Kennispunt Inspraak en Participatie (KIP). Naast het ontwikkelen, uitdragen en faciliteren van participatie-instrumenten, biedt het kennispunt op aanvraag advies en ondersteuning aan de gebiedscommissies.

Vanuit de ambtelijke organisatie worden de gebiedscommissies bij het opstellen van de gebiedsplannen ondersteund door een aantal medewerkers dat direct voor de gebiedscommissies werkt: de gebiedsdirecteur, gebiedsmanagers en integrale gebiedsnetwerkers. Deze medewerkers zijn niet specifiek verbonden aan een van de clusters, maar werken over de vakgebieden heen.

De gebiedsdirecteur vormt de schakel tussen de gebiedscommissies en de clusters en het college. De gebiedsdirecteur ziet er op toe dat de gebiedscommissie 'op een goede en adequate wijze invulling kan geven aan de realisatie van de opgaven in de wijken'.⁹ Dit doet hij of zij door te zorgen voor de benodigde inzet vanuit de ambtelijke organisatie.

Gebiedsdirecteuren worden ondersteund door één of meerdere gebiedsmanagers. Bij het opstellen van de gebiedsplannen hebben de gebiedsmanagers als taken het aanleveren van input voor de plannen en het inschakelen van expertise vanuit de clusters bij het opstellen van het plan. Tevens signaleren de gebiedsmanagers ontwikkelingen binnen het gebied door middel van eigen contacten en contacten van de integrale gebiedsnetwerkers. Deze integrale gebiedsnetwerkers vormen de 'oren en ogen van de gemeente Rotterdam'.¹⁰ Ze zijn verantwoordelijk voor de uitvoering, organisatie en ondersteuning van participatie en zorgen voor 'optimaal functionerende netwerken'.¹¹ Op basis hiervan leveren ze input voor het gebiedsplan.

Ten slotte bieden de clusters ondersteuning bij het opstellen van gebiedsplannen in de vorm van expertise over de beleidsterreinen. Alle vijf clusters zijn hierbij betrokken: Dienstverlening, Maatschappelijke Ontwikkeling, Stadsbeheer, Stadsontwikkeling en Werk & Inkomen.¹² De gebiedsmanagers zijn verantwoordelijk voor het inschakelen van de clusters.

⁸ Gemeente Rotterdam, 'Uitgebreide handreiking gebiedscommissie 2014-2018', maart 2014.

⁹ Idem

¹⁰ Idem

¹¹ Idem

¹² Idem

Na het opstellen van de gebiedsplannen, stellen de gebiedscommissies het gebiedsplan in ontwerp vast. Daarnaast ligt de verantwoordelijkheid voor het vaststellen van deze conceptplannen bij de gebiedsmanagers.

toetsen en beoordelen gebiedsplannen

De conceptversies van de gebiedsplannen worden door de vijf clusters getoetst aan stedelijke kaders en financiële haalbaarheid. Op basis van deze toetsing worden afwijkingenrapportages opgesteld. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de gebiedsaccounthouders die werkzaam zijn bij de clusters.

Op basis van de afwijkingenrapportages voorziet het college de gebiedsplannen van een oordeel voordat deze naar de raad worden gestuurd ter vaststelling.

vaststellen definitieve gebiedsplannen

Ten slotte worden de gebiedsplannen, middels het vaststellen van de programmabegroting, formeel vastgesteld door de gemeenteraad. Dit betekent dat de inspanningen die de gemeente moet leveren voor het realiseren van de gebiedsplannen zijn gedekt door de programmabegroting en dat het college verplicht is zich te houden aan de realisatie van de gebiedsdoelstellingen.

3-2 financiële context en bestuurlijke verantwoordelijkheid

De gebiedscommissies maken voor het opstellen van gebiedsplannen en het plegen van interactieve beleidsvorming geen additionele kosten. Er worden wel kosten voor de uitvoering van gebiedsplannen gemaakt, maar deze kosten vallen onder de bestaande begroting.

De bestuurlijke verantwoordelijkheid voor het dossier burgerparticipatie ligt bij de heer J. Eerdmans, wethouder Veiligheid, Handhaving en Buitenruimte. De heer P. Langenberg, wethouder Haven, Duurzaamheid, Mobiliteit en Organisatie, is portefeuillehouder voor zaken rondom de gebiedscommissies.

4 doel- en vraagstelling

doelstelling

Met dit onderzoek beoogt de Rekenkamer Rotterdam:

- Inzicht te krijgen in de wijze waarop de gebiedscommissies invulling geven aan interactieve beleidsvorming bij het opstellen van gebiedsplannen.
- Inzichtelijk te maken wat de invloed is van het college en de raad op de inhoud van de gebiedsplannen.
- Te oordelen in hoeverre de inbreng van de gemeenschap adequaat in de vastgestelde gebiedsplannen terecht is gekomen.

centrale onderzoeksvraag

De centrale onderzoeksvraag luidt als volgt:

Op welke wijze geven de gebiedscommissies bij het opstellen van gebiedsplannen invulling aan interactieve beleidsvorming, wat is de invloed van het college en de raad op de inhoud van de gebiedsplannen, en in hoeverre is de inbreng van de gemeenschap adequaat in de vastgestelde gebiedsplannen terechtgekomen?

deelvragen

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in de volgende deelvragen:

- 1 Wat zijn de professionele inzichten waaraan interactieve beleidsvorming moet voldoen en heeft het college deze eisen aan de gebiedscommissies gesteld?
- 2 In hoeverre hebben de gebiedscommissies de verplichte interactieve beleidsvorming toegepast bij het opstellen van gebiedsplannen en voldoet dit aan de eisen van interactieve beleidsvorming?
- 3 In hoeverre is de inbreng van de gemeenschap adequaat in de door de gebiedscommissies opgestelde gebiedsplannen terechtgekomen?
- 4 Hebben het college en de raad de door de gebiedscommissies opgestelde gebiedsplannen gewijzigd? Zo ja, in welke mate is dit gebeurd en wat waren hier de redenen voor?
- 5 In hoeverre is met de eventuele wijzigingen die zijn aangebracht door het college en de raad de inbreng van de gemeenschap nog voldoende herkenbaar?

5 afbakening

onderzoekperiode

In dit onderzoek zal de rekenkamer onderzoek doen naar interactieve beleidsvorming bij het opstellen en vaststellen van de gebiedsplannen voor de collegeperiode 2014-2018. Het onderzoek richt zich op het totstandkomingsproces van de gebiedsplannen. Dit proces loopt van april 2014 (het moment waarop leden van de gebiedscommissies zijn geïnstalleerd) tot november 2014 (het moment waarop het college de gebiedsplannen zal toetsen aan financiële en stedelijke kaders en de raad de gebiedsplannen vaststelt).

interactieve beleidsvorming

De insteek van dit onderzoek is burgerparticipatie ingeperkt tot interactieve beleidsvorming. Dit betekent dat bewonersinitiatieven, hoewel ze een belangrijk deel van het Rotterdamse participatiebeleid vormen, buiten de scope van dit onderzoek vallen. De reden hiervoor is dat bewonersinitiatieven niet primair bijdragen aan gebiedsplannen. Bewonersinitiatieven zijn ideeën van bewoners. Het gaat hierbij om 'vrijwillig ondernomen activiteiten gericht op de leefbaarheid, die de bewoner zelf uitvoert en waarvan de bewoner zelf eigenaar is.' Bewonersinitiatieven worden getoetst aan gebiedsplannen,¹³ maar vormen niet zonder meer de input voor gebiedsplannen.

casestudies

Voor de beantwoording van de onderzoeksvragen is een selectie gemaakt van acht gebieden. Bij de keuze voor de gebieden is gelet op diversiteit wat betreft de spreiding over de stad, grootte en samenstelling van de wijk. De volgende cases zullen worden onderzocht:

- Hillegersberg-Schiebroek;
- Noord;
- Pernis;
- Hoek van Holland;
- Hoogvliet;

¹³ Gemeente Rotterdam, 'Uitgebreide handreiking gebiedscommissie', maart 2014

- IJsselmonde;
- Charlois;
- Centrum.

6 normenkader

In tabel 6-1 zijn de normen weergegeven die de rekenkamer zal hanteren bij de beantwoording van de deelvragen. Deze kunnen in de loop van het onderzoek verder worden verfijnd en zullen nader worden gepreciseerd in criteria. Dit is mede afhankelijk van het antwoord op de eerste onderzoeksvraag. Mocht hierop geen eenduidig antwoord mogelijk zijn, dan zal de rekenkamer het normenkader verder ontwikkelen aan de hand van vooralsnog de volgende aspecten: toegankelijkheid, representativiteit en terugkoppeling.

Tabel 6-1 normenkader	
deelvraag	norm
1	<ul style="list-style-type: none"> • het college heeft eisen gesteld aan interactieve beleidsvorming • de eisen die het college aan interactieve beleidsvorming heeft gesteld passen bij geldende professionele inzichten • de eisen die het college aan interactieve beleidsvorming heeft gesteld zijn gecommuniceerd naar de gebiedscommissies
2	<ul style="list-style-type: none"> • de gebiedscommissie heeft de gemeenschap betrokken bij het opstellen van het gebiedsplan • het betrekken van de gemeenschap bij het opstellen van het gebiedsplan voldoet aan de eisen van interactieve beleidsvorming
3	<ul style="list-style-type: none"> • in het gebiedsplan is terug te vinden dat interactieve beleidsvorming heeft plaatsgevonden • het is aantoonbaar dat de inbreng van de gemeenschap is meegewogen in het opgestelde gebiedsplan • een deel van de inbreng van de gemeenschap is herkenbaar terug te vinden in het opgestelde gebiedsplan
5	<ul style="list-style-type: none"> • wijzigingen of afwijzingen van de inbreng van de gemeenschap zijn te verklaren door het college en de raad • ook na wijzigingen door het college en de raad is een substantieel deel van de inbreng van de gemeenschap terug te vinden in het opgestelde gebiedsplan

Voor deelvraag 4 zijn geen normen opgesteld, aangezien het hier om een beschrijvende en verklarende vraag gaat. De rekenkamer heeft de volgende mogelijke verklaringen opgesteld voor het eventueel ontbreken van de inbreng van de gemeenschap in de uiteindelijk vastgestelde gebiedsplannen:

- Stedelijke kaders: de ideeën van de gemeenschap passen niet binnen de stedelijke beleidskaders van raad en college.
- Regelgeving: de ideeën van de gemeenschap passen niet binnen de regelgeving van de gemeente of andere overheden.
- Financiële middelen: de ideeën van de gemeenschap passen niet binnen het gemeentelijk budget.

- Technische middelen: de fysieke wensen van de gemeenschap zijn technisch niet uitvoerbaar.
- Deelbelangen: de ideeën van de gemeenschap zijn te veel in het belang van individuele burgers of een selecte groep burgers.

7 onderzoeksaanpak

Hieronder is voor elke deelvraag omschreven welke onderzoeksmethode vooralsnog zal worden gehanteerd bij de beantwoording van de deelvragen. Gaandeweg het onderzoek kan dit nader worden verfijnd.

- 1 Wat zijn de professionele inzichten waaraan interactieve beleidsvorming moet voldoen en heeft het college deze eisen aan de gebiedscommissies gesteld?
 - literatuurstudie en documentenonderzoek:
 - wetenschappelijke en vakliteratuur op het gebied van interactieve beleidsvorming;
 - voorschriften of richtlijnen ten aanzien van het toepassen van interactieve beleidsvorming.
- 2 In hoeverre hebben de gebiedscommissies de verplichte interactieve beleidsvorming toegepast bij het opstellen van gebiedsplannen en voldoet dit aan de eisen van interactieve beleidsvorming?
 - documentenonderzoek en -analyse:
 - gebiedsplannen;
 - verslaglegging van vormen van interactieve beleidsvorming;
 - vergelijking verslaglegging van vormen van interactieve beleidsvorming en eisen interactieve beleidvorming uit de literatuur.
 - interviews:
 - gebiedsmanagers en gebiedsnetwerkers;
 - vertegenwoordigers van bewonersgroepen;
 - afhankelijk van de definitie van interactieve beleidsvorming, ondernemersverenigingen en andere lokale partners;
 - eventueel niet-geraadpleegde groepen;
 - (indien nodig) leden gebiedscommissies.
- 3 In hoeverre is de inbreng van de gemeenschap adequaat in de door de gebiedscommissies opgestelde gebiedsplannen terechtgekomen?
 - documentenanalyse:
 - vergelijking verslaglegging van vormen van interactieve beleidsvorming met inhoud gebiedsplannen.
 - interviews:
 - gebiedsmanagers en gebiedsnetwerkers;
 - (indien nodig) leden gebiedscommissies.
- 4 Hebben het college en de raad de door de gebiedscommissies opgestelde gebiedsplannen gewijzigd? Zo ja, in welke mate is dit gebeurd en wat waren hier de redenen voor?
 - documentenonderzoek:
 - afwijkingsrapportages clusters ten aanzien van opgestelde gebiedsplannen;
 - beoordelingsverslagen college ten aanzien van opgestelde gebiedsplannen;
 - beoordelingsverslagen raad ten aanzien van opgestelde gebiedsplannen;

- vergelijking opgestelde gebiedsplannen en afwijkingsrapportages clusters, beoordelingsverslagen college en beoordelingsverslagen raad.
 - interviews (indien bijvoorbeeld uit de beoordelingsverslagen niet duidelijk wordt wat de redenen zijn voor eventuele wijzigingen):
 - gebiedsaccounthouders in de clusters;
 - verantwoordelijk wethouders.
- 5 In hoeverre is met de eventuele wijzigingen die zijn aangebracht door het college en de raad de inbreng van de gemeenschap nog voldoende herkenbaar?
- documentenonderzoek:
 - vergelijking opgestelde gebiedsplannen en afwijkingsrapportages clusters, beoordelingsverslagen college en beoordelingsverslagen raad.

8 organisatie en planning

organisatie

Het onderzoek zal worden uitgevoerd door de volgende medewerkers van de Rekenkamer Rotterdam:

- mevrouw Esther Doodkorte;
- mevrouw Nienke van Norel;
- de heer Remco Smulders (externe);
- de heer Rolf Willemse (projectleider).

planning

De uitvoering van het onderzoek zal starten in november 2014. Publicatie is voorzien in het voorjaar van 2015.